

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در فقه و قانون افغانستان

رساله ماستری

محصل: هدایت الله (محمدی)

استاد رهنما: دکتور محمد یونس (ابراهیمی)

سال: ۱۴۰۱ هـ ش - ۱۴۴۴ هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در فقه و قانون افغانستان

رساله ماستری

محصل: هدایت الله (محمدی)

استاد رهنما: دکتور محمد یونس (ابراهیمی)

سال: ۱۴۰۱ هـ ش - ۱۴۴۴ هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

د پیاوړتیا د فقہ و قانون

بورډ ماسټری

تصدیق نامه

محترم هدایت الله ولد عین الله: ID: نمبر SH-MSF-s1400-844 محصل دور نهم فقہ و قانون که رساله ماسټری خویش را زیر عنوان: مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در فقه و قانون افغانستان به روز ۱۳۰۲/۱۲/۱۷ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۸۷ (نمره به عدد) هشتاد و هفت (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور عبدالملک ثاقب	عضو هیات	
۲	دکتور عبدالله حقیار	عضو هیات	
۳	دکتور محمد یونس ابراهیمی	استاد رهنما و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... امر بورډ ماسټری

خلاصه بحث

یکی از بخش های مهم فقه که امروزه مورد توجه قانون گذاران قرار گرفته است بحث مسئولیت مدنی است و از جمله مهم ترین مسئولیت ها مسئولیت مدنی تولید کنندگان و عرضه کنندگان مواد خوراکی است که مصرف آن برای انسان ها یک امر ضروری و غیر قابل اجتناب می باشد انسان ها اعم از کوچک و بزرگ به آن نیاز دارند و مصرف آن تأثیر مسقیم بر سلامت انسان دارد. از این رو اهمیت موضوع : باعث شده است که تمام کشورهایی که از نظام حقوق (cammoiaaw) پیروی می کنند مسئولیت محض را مبنای مسئولیت تولید کنندگان مواد خوراکی قرار دهند و نظریه تضمین سلامت و فرض آگاهی بایع حرفه ای از عیب های مخفی راهی دیگر است که آن را پیش بینی نموده اند.

بنابراین سؤالی که مطرح می شود این است که مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی که در فقه و قانون چگونه است؛ این تحقیق به گونه تطبیقی با روش توصیفی تحلیلی به پیدا کردن جواب سؤوال مزبور پرداخته و در یافت نموده است که در فقه باتوجه به این که هیچ ضرری نباید بدون جبران باقی بماند با اشاره به قاعده (لاضرر ولاضرار فی الاسلام) و قاعده (من له الغنم فعليه الغرم) فقها نیز عقیده دارند که تولید کنندگان و عرضه کنندگان مواد خوراکی نیز باید مسئولیت داشته باشند و در قوانین افغانستان برای مسئولیت مدنی تولید کنندگان قانون مدنی در ماده ۷۷۷ و ماده ۱۹ حمایت از مستهلک اگر چه به صورت صریحی بیان نشده اما از آن استنباط می شود که مسئولیت در تولید بنا بر اساس تقصیر است. بنا بر این علماء و دانشمندان بر این باور اند که تولید کنندگان و عرضه کنندگان مواد خوراکی نیز باید مسئولیت داشته باشند از این رو در تحقیق حاضر تلاش می شود که ضمن بررسی مبنای متفاوت که در زمینه مسئولیت تولید کنندگان محصولات معیوب وجود دارد منا سب ترین مبنارا بیان نموده و تاحد مقدور راه هایی برای جبران ضرر ناشی از تولید مواد خوراکی ارائه و پیشنهاد شود.

کلید واژه ها: مسئولیت مدنی، تولید کننده، عرضه کننده، مواد خوراکی، مبنای، و جبران خسارت.

فهرست موضوعات

مقدمه	Error! Bookmark not defined.
الف) بیان مسئله	Error! Bookmark not defined.
ب) سوالات تحقیق	Error! Bookmark not defined.
ج) فرضیه یا فرضیه های تحقیق	Error! Bookmark not defined.
د) اهمیت و ضرورت تحقیق	Error! Bookmark not defined.
ه) اهداف تحقیق	Error! Bookmark not defined.
و) خلائهای تحقیقات موجود	Error! Bookmark not defined.
ز) میزان نیاز به موضوع	Error! Bookmark not defined.
ح) فواید احتمالی نظری و عملی	Error! Bookmark not defined.
ط) پیشینه تحقیق	Error! Bookmark not defined.
ن) روش تحقیق:	Error! Bookmark not defined.
فصل اول: کلیات	Error! Bookmark not defined.
مبحث اول: مفاهیم	Error! Bookmark not defined.
مطلب اول: مفهوم مسئولیت	Error! Bookmark not defined.
مطلب دوم: مفهوم تولید کننده، عرضه کننده، مصرف کننده و مواد خوراکی	Error! Bookmark not defined.
	not defined.
مبحث دوم: ضرورت، اهمیت، پیشینه تاریخی حمایت از مصرف کننده و منابع حمایت از حقوق مصرف کننده	Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: ضرورت، اهمیت و سیر تاریخی حمایت از مصرف کننده **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم: منابع و قلمرو حمایت از مصرف کننده. **Error! Bookmark not defined.**
مطلب سوم: مقایسه مفهوم مسئولیت، تولید کننده، عرضه و مواد خوراکی در نظام حقوقی

افغانستان و ایران..... **Error! Bookmark not defined.**

خلاصه و نتیجه..... **Error! Bookmark not defined.**

فصل دوم: مبانی مسئولیت تولید کنندگان مواد خوراکی در قرآن کریم و فقه و قانون افغانستان

..... **Error! Bookmark not defined.**

مبحث اول: مبانی مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد غذایی از منظر قرآن کریم و فقه: **Error!**

Bookmark not defined.

مطلب اول: مبانی مسئولیت مدنی تولد کننده و عرضه کنندگان مواد خوراکی در قرآن کریم **Error!**

Bookmark not defined.

مطلب دوم: مبانی مسئولیت تولید کنندگان مواد خوراکی در فقه اسلامی **Error! Bookmark not**

defined.

مبحث دوم مبانی مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در قوانین افغانستان **Error! Bookmark**

not defined.

مطلب اول: مبانی مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی معیوب در قوانین افغانستان **Error!**

Bookmark not defined.

فصل سوم ارکان مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی **Error! Bookmark not**

defined.

Error! Bookmark not defined. ارکان مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در فقه

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: فعل زیان بار

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: ضرر

Error! Bookmark not defined. ارکان مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در قوانین افغانستان

Error! Bookmark not defined. مطلب اول فعل زیان بار عیب مواد خوراکی

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم ضرر

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: رابطه سببیت

Error! Bookmark not defined. **فصل چهارم:** آثار مسئولیت مدنی تولید کنند گاه مواد خوراکی در فقه و قوانین افغانستان

Error! Bookmark not defined. ارکان مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در فقه اسلامی

Error! Bookmark not defined. مطلب اول:تعریف جبران،خسارت و انواع ضرر

Error! Bookmark not defined. ارکان مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در قوانین افغانستان

Error! مطلب دوم : آثار جزایی مسئولیت تولید کنندگان مواد خوراکی در قوانین افغانستان

نتیجه گیری:..... 8

مراجع و مصادر 11

Error! Bookmark not defined.Summary:

نتیجه گیری

در تحقیق تلاش شده است که تا مسئولیت مدنی تولید کنندگان، عرضه کننده گان و فروشندگان مواد خوراکی را از لحاظ فقه و قوانین موضوعه افغانستان حد امکان مورد بررسی قرار داده و نقاط ضعف و قوت آن با توجه به قوانین کشور های توسعه یافته در مورد، شناسایی گردد و در نهایت نتایج زیر به دست ما حاصل شد؛

۱. با توجه به نقش و ارزش مواد خوراکی که بیان شد مواد خوراکی مستقیماً بر سلامت انسان نقش حیاتی دارد باید هر فردی که سود بیشتر به دست می آرد زیان های ناشی از آن را جبران نماید و محاکم باید ابزاری به دست داشته باشند که توسط آن مقصر را ملزم به جبران خسارت کنند البته ابزار های عمومی مانند قانون مدنی افغانستان کارایی ضروری ندارند؛ زیرا که متضرر از مصرف غذایی فاسد نه از فسخ عقد ضرر می بند و نه هم از قیمت محصولات معیوب و سالم که در مقابل آن ارزش خسارت آن را جبران می نماید. از همین جهت مبانی مختلفی که دانشمندان در مورد مسئولیت مدنی تولید کنندگان، از همین جهت مبانی مختلفی که دانشمندان در مورد مسئولیت مدنی تولید کنندگان، عرضه کنندگان و فروشندگان مواد خوراکی ارائه کرده بودن ما آن را در دو قالب مسئولیت قراردادی و غیر قرار دادی بیان کردیم.

۲. باید بیان داشت که در میان مبانی که بیان شد باید مسئولیت مدنی تولید کننده به مبنای مسئولیت مدنی قرار داری (تضمین سلامت محصولات) پذیرفته شود مصرف کننده متضرر که از مصرف مواد خوراکی زیان می بند طرح دعاوی خود را مطابق به آن پیش ببرد؛ زیرا که تضمین چه به صورت صریحی باشد و چه به صورت ضمنی، خسارت آن قابل جبران است؛ چرا که تولید کننده به تعهد خویش پایبند نبوده و خسارت وارده ناشی از نقص تعهد است و این تعهد ناظر به نتیجه معین که همان سالم بودن میع است بوده هر تعهد به نتیجه اگر نقص گردد جبران خسارت آن لازمی است حتی اگر تعهد کنند احتیاط لازم را به جا آورده باشد.

۳. در مورد قانون حمایت از مستهلك افغانستان که ظاهر بیان نداشته که از کدام مبانی پیروی نموده است با اینکه انتظار تمام قانون گذاران افغانستان این بود که قانون گذار باید یک قانون جامع را تصویب می کرد که تمام جوانب مستهلك را مورد حمایت قرار می داد و در مقابل محصولات خطرناک از مصرف کننده حمایت می کرد و در نهایت قانون حمایت از مستهلك مطابق به معیار های بین المللی حقوقی مصرف کننده می بود اما متأسفانه باید بیان داشت که قانون حمایت از مستهلك افغانستان

ننوانست در مدت چند سال جلوی متقلبین را بگیرد و بالخصوص در عرصه مبنای مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد غذایی هیچ پیشروی و جود ندارد. از همین جهت در این پایان نامه تلاش شده تا اینکه با انتقاد برخی مبنای مبنای مناسبت مناسبت برای تولید کنندگان مواد خوراکی پیدا نمایم که در نهایت مبنای مسئولیت محض مناسب ترین مبنای می باشد و گاهی می توان تئوری تقصیری قابل پذیرش دانست.

۴. در مورد عرضه کنندگان مواد خوراکی باید بیان داشت که همین گونه مبنای مسئولیت محض برای تولید کنندگان قابل قبول است همین گونه در مورد عرضه کنندگان نیز قابل پذیرش است، چراکه در صورت عدم دسترسی به تولید کنندگان، عرضه کنندگان با درج نام و یا علایم تجاری خود بر روی محصولات، به شکلی سلامت محصولات غذایی را در مقابل مصرف کنندگان ضمانت کردند؛ از همین جهت می توان مسئولیت مستقل عرضه کنندگان را در خواست نمود چراکه مشتری با اعتماد به اسم مورد پسند خود محصولات غذایی را خریداری کرده است و همین گونه نیز می توان وارد کنندگان مسئول دانست از لحاظ عدم دسترسی به تولید کنندگان خارجی.

در مورد قبول مبنای مسئولیت محض برای تولید کنندگان، عرضه کنندگان و فروشندگان مواد غذایی جلوی این را خواهد گرفت که اینها اثبات کنند که زیان وارده به متضرر به واسطه خارجی مانند قوه قاهره، تقصیر خود متضرر و عمل فرد سوم بوده است در صورتی که ثابت نماید ایشان در مسئولیت جبران خسارت رهایی پیدا می کنند.

پیشنهادات

- ارتقاء آگاهی عمومی: برگزاری کارگاه‌ها و نشست‌های آموزشی برای تولید کنندگان و عرضه‌کنندگان مواد خوراکی به منظور آشنایی بیشتر با مسئولیت‌های مدنی و اهمیت رعایت استانداردهای بهداشتی و بهینه‌سازی فرآیندهای تولید.
- تشویق به تحقیقات بیشتر: ایجاد پروژه‌های تحقیقاتی و توسعه دانش در زمینه بهبود قوانین و سیاست‌های مرتبط با مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی.
- تدابیر اصلاحی: اصلاح قوانین مرتبط با مسئولیت مدنی تولید کنندگان مواد خوراکی در افغانستان به نحوی که مسئولیت‌ها و تعهدات این افراد در برابر مصرف‌کنندگان بهبود یابد.
- تقویت نظارت: تقویت و ارتقاء سیستم نظارتی بر تولید و عرضه مواد خوراکی تا بهره‌وری و کیفیت محصولات افزایش یابد و رعایت استانداردهای بهداشتی تضمین شود.
- تشویق به انطباق با استانداردهای بین‌المللی: تشویق تولید کنندگان مواد خوراکی برای رعایت و انطباق با استانداردهای بین‌المللی به منظور ارتقاء کیفیت محصولات و افزایش اعتماد مصرف‌کنندگان.

مراجع و مصادر

قرآن كريم

كتاب ها:

١. البخارى ، محمد بن اسماعيل ،الجامع الصحيح البخارى ،باب العبد راعى في مال سيد
٢. ابن نجيم، زين الدين ابن ابراهيم، البحر الرائق شرح كنز الدقائق
٣. الشيبانى ابو عبد الله،أحمد بن محمد، مسند الإمام أحمد بن حنبل
٥. الشاطبى، الموافقات، دار الغفار سعوديه
٦. ابراهيم زلمى، مصطفى،قواعد فقه معاصر،انتشارات احسان،١٣٩٨
٧. السيوطى،الاشباه والنظائر
٨. أفندى،على حيدر،درالحكام فى الشرح مجلة الأحكام العدليه،ط١١٤١١هـ .
٩. جامع بيان العلم وفضله،ج١، ص ١٩٤
١٠. الهمشرى،استاد مصطفى،الأعمال المصرفيه و الإسلاميه.
11. الطبران،أبوالقاسم، سليمان بن أحمد بن أيوب بن مطير اللخمي الشامي، المعجم الأوسط،ت:360
12. الو، ژاكاله، معرفى حقوق مصرف با مقدمه اى از مترجم، عباس قاسمى حامد، مجله حقوق بين المللى، ١٣٨٧
13. اصفايى، سيد حسين و همكاران مبنای مسئوليت مدنى توليد كنندگان كالا و ارائه دهندگان خدمات مطالعه تطبيقى در حقوق ايران، اسلام، أمريكا و اتحاديه
14. آزادى ، محمد رضا، حقوق كار بردى مصرف كننده،١٣٩١، انتشارات مجد
15. اروپا، مجله پژوهش تطبيقى حقوق اسلام و غرب، ١٣٩٤
16. اصول نامه تجارت، افغانستان
17. ابن منظور، محمد بن مكرم،لسان العرب،بيروت، دار الفكر،١٤١٤ق
18. البورنو، محمد صديق بن أحمد،الوجيز فى إيضاح قواعد الفقه الكليه
19. الطيبى شرف الدين الحسين بن عبد الله (ت: 743 هـ) فتوح الغيب في الكشف عن قناع الريب (حاشية الطيبى على الكشف
20. تغلبى شيبانى،عبدالقادر بن عمر،نيل المآرب بشرح دليل الطالب،كويت،مكتبة الفلاح، ١٤٠٤ق
21. تواناى فرد،حسن،فرهنگ تشريحي اقتصادى،تهران،انتشارات جهان رايانه،١٣٨٥

22. جبعی عاملی (شهید ثانی)، زین الدین بن علی، الروضة فی شرح اللمعة الدمشقیه، قم، ۱۴۱۰ق.
23. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، حقوق انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۹
24. حلی، فخر المحققین، محمد بن حسن بن یوسف، ایضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد، قم، مؤسسه ۱۵. اسماعیلیان، ۱۳۸۷
25. حجاوی، بی تا، الإقناع فی فقه الامام أحمد بن حنبل، بیروت، دارلمعرفة
26. حسینی نژاد حسینقلی مسئولیت مدنی انتشارات مجد، ۱۳۸۹
27. حنبلی، ابراهیم بن محمد، المبدع فی شرح المقنع، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۸ق
28. د. عبد المجید الحکیم، الوجیز فی نظریة التزام، مطبعة وزارت التعليم العالی بغداد، ۱۹۸۰
29. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷
30. دانش پزوه، مصطفی، منابع حقوق، تهران، انتشارات جنگل باهمکاران، ۱۳۹۱
31. رسولی، عبدالحسین مسئولیت غیری قراردادی افغانستان
32. ره پیک، حسن، حقوق مسئولیت مدنی و جبران ها، انتشارات خرسندی، ۱۳۹۰
33. رسولی، عبدالحسین، قواعد عمومی قراردادها، انتشارات فرهنگ، ۱۳۹۸
34. زیدان، عبدالکریم، مختصری در قواعد فقه، ۱۳۹۵
35. سعدی ابو جیب، القاموس الفقهی لغه و اصطلاحا، دمشق، دار الفکر، ۱۴۰۸
36. سبحانی تبریزی، جعفری، دراسات موجزة فی الخيارات و الشروط، ۱۴۲۳ق، قم، المركز العالمی للدارسات الإسلامی.
37. ساکت، محمد حسین، حقوق شناسی، انتشارات ثالث، ۱۳۸۷
39. شهیدی، مهدی آثار قراردادها و تعهدات انتشارات مجد، ۱۳۹۵
40. شیخ نظام الدین، وجماعة من علماء الهند، الهندیه، ۱۴۱۱ق
41. شفای، عبدالله و حازم، پامیر، حقوق مصرف کننده، انتشارات بنیاد آسیا - افغانستان، ۱۳۹۸
42. صهیب، عبد الجبار، الجامع الصحیح للسنن والمسائید
43. صده، عبدالمنعم، اصول القانون، دار النهضه العربیه، بی تا بیروت
44. صادقی، محمود و حسامی زینب حمایت از حقوق مصرف کننده در قراردادهای مشارکتی زمانی ۱۳۹۷
45. طحان، محمود، مصطلح الحدیث، ط: رشیدیہ.
46. طرح مسوده قانون غذای، افغانستان

47. عثمانی، مفتی محمد شفیع، معارف القرآن ط: الحقانیة
48. عمد، حسن، فر هنگ عمید، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۸۷
49. عثمانی، محمد تقی، مبادی اقتصادی اسلامی
50. عبد الله، نظام الدین، حقوق وجایب، انتشارات سعید، کابل، ۱۳۹۱
51. فصلنامه دیدگاه های حقوق قضایی
52. فتح الله النشار، حق التفویض المدنی، دار الجامعة الجدیة
53. قاسمی، عبد الخالق، مسؤلیت مدنی ناشی از نقض قرارداد انتشارات دانشگاه کاتب، کابل، ۱۳۹۲
54. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دار لکنتب الإسلامی، ۱۴۱۲ ق
55. قانون بیمه افغانستان
56. قانون تجارت، افغانستان
57. قانون اساسی، افغانستان
58. قانون مسؤلیت ناشی از عیب تولید، ایران
59. قانون حمایت از مستهلک، افغانستان
60. قانون مدنی، افغانستان ماده
61. قانون حمایت از مصرف کننده گان ایران
62. قانون مسؤلیت ناشی از عیب تولید، ایران
63. قانون اصول محاکمات تجارتي، افغانستان
64. قانون قراردادهای تجارتي و فروش اموال افغانستان
65. کاتوزیان، ناصر، حقوق مدنی الزام های خارج از قرارداد (ضمان قهری - مسؤلیت مدنی) انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۶
66. کاتوزیای، ناصر، مقدمه علم حقوق، انتشارات گنج دانش
67. کاتوزیان، ناصر مسؤلیت ناشی از عیب تولید
68. کاشف الغطاء، عباس بن حسن، منهل الغمام فی شرح شرائع الإسلام، نجف اشرف، عراق، ۱۴۲۴ ق
69. موسوعة الإجماع في الفقه الإسلامي
70. مقدسی، ابن قدامه، عبدالله بن أحمد، الشرح الكبير على متن المقنع، بيروت، دار الکتب العربی، ۱۴۰۵ ق، ج ۴، ص ۱۱۹.
71. مصباح، یزدی، دروس فلسفه اخلاق، تهران، انتشارات اطلاعات، سال ۱۳۸۶

72. منوچهر، فرهنگ علوم اقتصادی، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۲
73. مراغی، عبد الفتاح العناوین، مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۲۵ ق
74. مامقانی، ملا عبدالله بن حسن نه‌ایه المقال فی تکملة غایه الامام، قم، مجمع الذخائر الإسلامی ۱۳۵۰ ق
75. محمود شلتوت، المسئولیه المدنیه و الجنائیه مطبوعات الأزهر
76. نووی، یحیی بن شرف، روضة الطالبین و عمدة المفتین، بیروت، المکتب الإسلامی، ۱۴۱۲ ق
77. نوفرستی، محمد، مبانی اقتصاد، ۱۳۹۰، تهران مؤسسه خدمات فرهنگ‌ی رسا
78. نزیه حماد، معجم المصطحات المالیه والاقتصادیه، دار القلم، بیروت، الطبعة الأولى
79. Macpherson v. buickmotoric

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:
پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af